

RAKSTU KOPSAVILKUMI

I tēma. Mūzika un identitāte: Baltijas jūras reģions 21. gadsimtā

ETNISKUMS, NACIONĀLĀ IDENTITĀTE UN TRANSKULTURĀLĀ IZPRATNE

Makss Pēteris Baumanis

Mūsdienās reģionālās tradīcijas kā sociāli fenomeni mijiedarbojas ar mūzikas valodu un gaumju plurālismu, ar savstarpēji konfrontējošiem starpkultūru muzicēšanas veidiem un dažādām transkulturālām improvizācijas tehnikām. Kopš 19. gadsimta sākuma etniskuma perspektīvas un aspekti, kas reāli vai šķietami saistīti ar to vai citu kopienu kultūras mantojumu, ir vienmēr nonākuši konfrontācijā ar nacionālo ideoloģiju un stratēģiju, kura nereti ietekmē arī etniskuma izpratni. Mūsdienās, globalizācijas, migrācijas, tūrisma, notikumkultūras un festivālu laikmetā, muzikālā identitāte aizvien izteiktāk iegūst poliglotu raksturu. Reģionālā piesaiste, kuru mūzika simboliski pauž, lielākoties vairs neatspoguļo tradicionālās identitātes idejas un arvien biežāk rod virtuālu un transreģionālu diskursu, tā veidojot atsvaru valsts struktūru proponētajai ideoloģijai, estētikai un ekonomikai.

Mūzikas apvāršņi arvien paplašinās. Attiecīgi, starpreģionālajā un starpkultūru saskarsmē rodas hibrīdformas un žanri, kuros lokālās un nacionālās muzikālās ikonas saaugušas ar Eiropas, Amerikas vai pat Āzijas mūzikas tradīciju identitātes zīmēm. Mākslinieki un mūziķi adaptē dažādu tuvu un tālu tradīciju mūzikas instrumentus, formas, spēles tehnikas. Šāda kultūru mijiedarbe arvien ciešāk sakausē atšķirīgus tradicionālās, populārās un pasaules mūzikas elementus. Tādējādi folkloras un mākslas naratīvi atklājas kā diskursīvas izpausmes, kuras dažādos līmeņos ir saistītas ar dzimtās puses, reģiona, nācijas vai pasaules procesiem un tradīcijām. Šie naratīvi izaug no radošas vēlmes gan saglabāt seno, gan novatoriski veidot mūsdienīgo, no vēlmes savienot Rietumu un Āzijas domāšanas veidus vai arī atbrīvoties no jebkādam reģionālām, etniskām, vēsturiskām piesaistēm.

Afirmatīvās identitātes vērtības, kuras reiz balstījās uz visai stabiliem vietējiem konceptiem, nojauc robežas un pārvēršas varbūtīgā modernā *lupatu deķīša* identitātē, ko veido selektīvi tvertas atskaņojuma tehnikas un pagaidu rakstura muzikālie konstrukti. Šādu mūzikas pasauļu konstruēšanas refleksivitāte ved uz deidentifikāciju, detemporalizāciju un denacionalizāciju. Turklāt līdztekus ar deesencializāciju, dekontekstualizāciju un decentralizāciju mūzikas formas un atskaņojuma tehnikas nemitīgi tiek dekonstruētas un rekonstruētas. Mūziķi un

mūziķu grupas drīzāk pauž viņu pašu individuālo estētiku. Viņi atklāj pārejas identitātes mehānismu auru un kontinuumu, vienlaikus tiecoties pēc plašākas atzinības, pēc lielākas ietekmes un popularitātes. Tajā pašā laikā identitātes diskursi mijiedarbojas, tie ir reizē gan intrakulturāli, gan interkulturāli, gan transkulturāli. Tātad sociālā un muzikālā identitāte nekādā gadījumā neveido statisku, bet gan ļoti dinamisku un nebeidzami mainīgu attiecību kompleksu, kurā būtisku lomu gūst vietējais un zināmais konfrontācijā ar nepazīstamo – globāli aptvertu citādību.

LAI ATSKAN DZIESMAS: LATVIJAS MŪZIKAS UN KULTŪRAS IDENTITĀTE 21. GADSIMTĀ JAUNZĒLANDĒ

Dans Bendrups

Jaunzēlandes pilsēta Kraistčērča ir mājas un vistālākā apmešanās vieta latviešu diasporai, kas veidojusies pēc Otrā pasaules kara. Vairāk nekā 60 gadus šī nelielā kopiena saglabājusi spēcīgu kultūras identitātes apziņu gan mūzikā, gan dejā, par spīti ģeogrāfiskajam attālumam un nošķirtībai no citiem tautiešiem. 2008. gadā es uzsāku etnogrāfisko ierakstu projektu ar latviešu kopienas mūziķiem Kraistčērčā, un šīs sadarbības rezultātā laists klajā dubultdisks *Lai atskan dziesmas*: tajā iekļautas gan senākas, gan jaunākas izcelsmes dziesmas, kuras kopienā saglabājušās. Fonotēkas arhīva ieraksti apmierināja komūnas kultūras vajadzības, savukārt dubultdisks iedvesmoja mani nebijušam projektam – veikt etnogrāfiskos lauka pētījumus saistībā ar migrantu mūzikas kultūru. Šajā rakstā praktiskā un teorētiskā rakursā tiek apspriesti ierakstos fiksētie etnogrāfiskie komponenti un ierakstīšanas procesā konstatētās identitātes izpratnes. Identitāti var skaidrot dažādos līmeņos: to atspoguļo arhīvu un jauno ierakstu salīdzinājumi, repertuāra atlases process, pieredze darbā ar *dzīvajiem* un studijas ierakstiem un dziesmu pārveide studijas ierakstu rezultātā. Turklāt ierakstu process saasināja identitātes jautājumu – radās iespēja pētīt iesaistīto latviešu un nelatviešu mūziķu lomu un fiksēt, kurās dubultdiskā iekļautajās dziesmās atspoguļojas Kraistčērčas kopienas identitāte. Rakstā izklāstītās atziņas veidojušās dubultdiska *Lai atskan dziesmas* izstrādes procesā: aplūkotas saiknes starp migrāciju, mūziku un identitāti, noslēgumā pausti secinājumi par pašreizējām tendencēm lielās latviešu diasporas mūzikas dzīvē un muzicēšanas praksi.